

praksi, a ne lektorskim zahvatima. Kad govorimo o prošlom vremenu, treba reći nešto o Tanjugu, koji je umnogome kvario hrvatski jezik. Ta jedina jugoslavenska novinska agencija imala je monopol na vijesti i monopol na jezik. Bio je to srpski jezik, koji smo mi lektori prevodili, mijenjali, ispravljali, ali to se smjelo raditi samo do jedne granice, ne dalje.

Sada su prilike druge. Prestao je pritisak na naš jezik, prestalo je njegovo rashvaćivanje i to je znatno olakšalo lektorski posao. Ostale su teškoće specifične za rad u novinarstvu, posebice za rad na radiju. Mi na radiju čitamo različite vrste tekstova, agencijske vijesti, izvještaje, novinarske osvrtne, komentare, reportaže. Što je vezano za rad u redakciji informativnog programa. Kroz naše ruke prolaze i tekstovi koji se emitiraju na Trećem programu našeg radija (radio-drame, radio-romani, glazbeni osvrti i glazbene kritike, teški znanstveni tekstovi).

Radijska vijest, znanstveni tekst, osvrt na neki događaj zahtijevaju različit lektorski pristup.

Tako npr. filozofski i općenito znanstveni tekst podnosi strane izraze, apstraktne imenice, neologizme koji su nepotrebni, koji su čak smiješni u publicističkom jeziku. Specifično je imensko

izražavanje i dugačke rečenice. Ipak i tu se nastojimo služiti uglavnom glagolima, glagolskim izrazom, koji je primjereniji našem jeziku. I tu treba paziti na mjeru, treba paziti da se znanstveni jezik ne pretvori u pripovjedački jezik. Naime, jasne i određene pojmove nije moguće uvijek zadovoljiti glagolskim opisom.

Jezik s kojim na Radiju imamo najviše posla jest novinarski jezik, čija je zadaća da jasno i određeno obavijesti, a koji je zbog brzine i potrebe preglednosti klišeiziran, pa govorimo o svojevrsnoj ukalupljenosti. Osnovni je zahtjev i težnja novinarskog jezika najkraća i najrazumljivija komunikacija, taj jezik treba biti jasan i sažet. On ne podnosi ovakvu rečenicu koja je stigla u našu redakciju. Radi se o tome da je Sabor Republike Hrvatske podržao program gospodarske politike:

Tim se programom osiguravaju konkretne pretpostavke za bitan iskorak prema transformaciji u suvremeno tržišno gospodarstvo.

U toj rečenici nije zadovoljen nijedan uvjet novinarskog jezika. Rečenica je vrlo komplicirana, nerazumljiva. Nakon lektorske intervencije ona ima sljedeći oblik: *Njime se osiguravaju promjene u suvremenom tržišnom gospodarstvu.*

Jasenka Ružić

O NEKIM POJAVAMA U BIROKROATSKOM JEZIKU

 coma često bonski dopisnik Hrvatske radio-televizije u svojim izravnim javljanjima upotrebljava ime *Udružene Države Amerike*

za zemlju koju već desetljećima nazivamo hrvatskim imenom *Sjedinjene Američke Države*. Zašto je dopisnik promijenio hrvatsko ime SAD, to on sigurno zna, no za prosječno obrazovana slušatelja i gledatelja novo ime nije obično.

Činjenica jest da su mnogi upozoravali da je Hrvatska dugo bila "u genitivu", pa su tako postojala i mnoga društva po tipu "Društvo književnika Hrvatske", i da je razlog tome bilo potiskivanje pridjeva *hrvatski*. Zato su, većinom nakon izbora 1990. iz mnogih naziva ispušteni genitivi kao manje hrvatski i umjesto njih pojavio se pridjev *hrvatski*. Tako je Hrvatska *po-bjegla* od nepotrebnih ili manje potrebnih posvojnih genitiva.

Općenito se smatra da je upotreba pridjeva hrvatskija od upotrebe genitiva. Zato i mi upotrebljavamo ime *Sjedinjene Američke Države* umjesto doslovnog prijevoda pravog engleskog imena *United States of America*.

Kako u općinskim upravama ima i ljudi kojima lakše ide jezik *bürokroatisch* nego hrvatski književni jezik, odavno se još pojavljuju imena ulica kao *Ulica Ivana Mažuranić*. To je očito nastalo premetanjem iz oblika kakav je *Ulica Mažuranić Ivana*, tipično *birokroatskog* oblika. - Protiv takvih imena ulica pisalo se i govorilo često, no zna se da *birokroati* čitaju najvjerojatnije samo svoje spise.

U posljednje se vrijeme i u samom Zagrebu - glavnom gradu Republike Hrvatske, sjedištu mnoštva hrvatskih kulturnih, znanstvenih, obrazovnih i drugih institucija - pojavljuje novo nasilje nad gradskim imenima ulica, trgova i drugima. O nepotrebnu poštokavljivanju izvornih imena kakva su *Manduševac*, *Mihaljevec*, *Jakuševac*, *Leskovec* i drugih govorilo se i pisalo i ranije. No strašno je kada se i u Zagrebu nameću imena ulica ne samo ona s mješavinom padeža (*Ulica Petra i Tome Erdődy*), nego i izrazito nehrvatska *nominativna* imena.

Zagrebačka ulica VIII. zemaljske konferencije komunista dobila je u neko doba ploče na kojima je pisalo *Dubrovačka avenija*. Međutim, uskoro su *birokroati* iz Komisije za preimenovanje ulica nametnuli ime *Avenija Dubrovnik* (za dotadašnju Dubrovačku aveniju) i *Avenija Vukovar* (za dotadašnju Ulicu proleterskih brigada). Predsjednik Komisije objašnjavao je ime *Avenija Vukovar* iskazivanjem poštovanja prema gradu žrtvi, no nikakvo poštovanje prema jednom hrvatskom gradu ne može biti veće od poštovanja hrvatskoga književnog jezika. Ne možemo reći da bismo nakaradnim imenom "Trg ban Josip Jelačić" iskazivali poštovanje prema banu Josipu Jelačiću.

Teško je procjenjivati što je veće nasilje nad hrvatskim jezikom, a što manje: nasilje je nasilje. Sitnom razaranju hrvatskoga jezičnoga tkiva pridružio se i dio *birokroata* koji su radili na temeljnim dokumentima građana Hrvatske, na domovnicama. Naime, na jednom dijelu izdanih domovnica *birokroati* su dali ispisati nominativne grozote kao "roden(a) ... u Zagreb, RH, s prebivalištem u RH, Zagreb ...". Prvo što mnogom građaninu Hrvatske s tako ispisanom domovnicom pada na pamet nije to da su *birokroati* iz onih hrvatskih krajeva u kojima je uobičajeno reći "bija san u Split", nego da su *birokroati* namjerno, valjda vica radi, pisali u stilu "rođen u Niš".

Primjeri koje sam naveo samo su mala dopuna tvrdnji da možda najveće nasilje nad hrvatskim književnim jezikom rade oni nepismeni, polupismeni i općenito nekulturni ljudi koji su u položaju da svoje jezično neznanje nameću drugima.

Aleško Gluhak